

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข*

Applying Buddhist Principles in Living a Happy Life

ธัญพร เกตุคง

Thanuchporn Katkhong

วิสาหกิจชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี

Suphanburi Banana Conservation Center Community Enterprise

kornmcu2020@gmail.com

พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ

Phakruanukulkyanachich

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College

Corresponding Author E-mail: anukulkyanachich.mua@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

มนุษย์เราจะอยู่อย่างมีความสุขในสังคม ถ้าไม่มีหลักพุทธธรรมหรือคุณธรรมก็ทำไม่ได้ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงต้องกินและบริโภค การดำรงชีพของมนุษย์คือผลประโยชน์ของตนเอง ประกอบกับธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์มักเห็นแก่ตัว ชอบเอาเปรียบผู้อื่น ถ้ามนุษย์ขาดพุทธธรรมในจิตใจ การทำมาหากินก็ต้องมีบาตผล ทะเลาะวิวาทกับการต่อสู้เพื่อฆ่ากันเพื่อต่อสู้กับสงคราม อย่างไรก็ตาม เผ่าพันธุ์มนุษย์ได้รับการฝึกฝนด้านศีลธรรม คุณธรรมมีมาช้านาน ประชาชนจึงมีสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรมในหัวใจ เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ จึงเกิดขึ้นได้ยาก ให้สังเกตเหตุการณ์ของประเทศทุกวันนี้ จึงมีหลายวิธีที่จะนำหลักธรรมในชีวิตไปปฏิบัติ อาจเริ่มต้นด้วยหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งและยึดถือปฏิบัติ ซึ่งอาจนำไปสู่หลักการปฏิบัติที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เช่น ประโยชน์ 3 ประการ, คิปปิปฏิบัติ, อิทธิบาท 4 เป็นต้น หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีแก่ชีวิต ลูกศิษย์ควรใส่ใจปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

คำสำคัญ การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, การดำเนินชีวิต, ความสุข

* Received January 24, 2024; Revised April 27, 2024; Accepted April 29, 2024

Abstract

We humans will live happily in society. Without principles or virtues, it cannot be. Because humans are social animals, they must eat and consume. Human livelihood is self-interest. Coupled with the true nature of human beings are often selfish. Like to take advantage of others if human beings lack the Buddha Dharma in mind Livelihood has to be wounded. Quarrel with the battle to kill each other to fight the war. However, the human race has been trained in morality.

Morality has been around for a long time. Thus, people have a sense of morality and ethics in their hearts. Various violent events therefore difficult to occur Notice the events of the country today. Therefore, there are many ways to implement the principles of Buddha Dharma in life. May start with one of the principles and adhere to practice which may lead to principles of practice at the heart of Buddhism such as Dittthammikatttha benefits, kihi practice, 4 powers, etc. These Buddhist principles all contribute to the well-being of life. Disciples should pay attention to implement them regularly, it will be very useful.

Keywords: Applying, Buddhist principles, happy life

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมที่มุ่งแข่งขันเรื่อง วัตถุนิยมมาก ทำให้มีการเปรียบเทียบความรวยความจนขึ้น ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรม ในการดำรงชีวิต การหาเลี้ยงชีพ การใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความสุจริต ให้มีความพอเพียง พอดี ยึดทางสายกลาง ไม่มุ่งแข่งขันไปในทางที่ผิดศีลธรรม มีความมุ่งหมายให้มนุษย์มีความสุข ซึ่งความสุขแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ โลกียสุข และโลกุตตรสุข โลกียสุข เป็นความสุขของผู้ครองเรือนหรือฆราวาส เป็นความสุขที่เกี่ยวข้องกับวัตถุทรัพย์สมบัติ เป็นประเภทอามิสสุข สุขที่เจือด้วยอามิสสิ่งของ เพราะเป็นความสุขจากการแสวงหา และได้สิ่งนั้นมาสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง ส่วนโลกุตตรสุข เป็นความสุขของผู้ที่สิ้นกิเลส เป็นผู้บรรลุธรรมและสำเร็จจอร์หันต์แล้ว เป็นความสุข ที่ยั่งยืน ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุกาม ความสุขที่ไม่เจือด้วยอามิส เป็นความสุขที่เกิดขึ้นได้จากการลด ความอยาก ความต้องการของตนเสียได้ เป็นความสุขจากการเสียสละ เป็นหลักการของพระพุทธศาสนา ที่มองว่า ความสุขไม่ใช่เกิดจากการมีทรัพย์อย่างเดียว แต่ความสุขแบบโลกุตตระเป็นความสุขที่ถือว่า เป็นความสุขที่สุดของมนุษย์อย่างแท้จริง

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า การลด ความอยาก ความต้องการแทนที่เราจะพยายามหาวัตถุสิ่งของมาบำรุงบำเรอความต้องการของตนที่ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอของเราอย่างเดียว เราอาจหาความสุขจากการดับความอยากความต้องการของตน ที่ทำให้จิตใจเราร้อน แทนที่เราจะหาความสุขจากการแสวงหาทรัพย์เพียงอย่างเดียว เราอาจจะหาความสุขจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาในสังคม เสียสละ ลด ละ เลิก ความโลภ ความโกรธ ความหลงเสียได้ คือความสุขอย่างแท้จริงในทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธองค์จึงสั่งสอนให้คนตั้งเนื้อตั้งตัว โดยการสร้างฐานะ ของตนให้สูงขึ้นด้วยความขยันหมั่นเพียร และมีหลักธรรมสอนให้ดำเนินชีวิต ให้บรรลุประโยชน์ที่เป็น จุดหมายของชีวิต 3 ประการคือ 1) ทิฐฐัมมิกัตถะ เป็นประโยชน์ที่พึงได้รับในปัจจุบันคือ ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี คู่ครอง 2) สัมปรายิกัตถะ เป็นประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิต เป็นความมั่งคั่งทางด้านคุณธรรม คือ มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา 3) ปรมัตถะ เป็นประโยชน์ สูงสุด เป็นสาระแท้ของชีวิต เป็นจุดหมายขั้นสุดท้ายที่ควรทะลุเข้าถึง คือการดับกิเลสและกองทุกข์ได้ ที่เรียกสั้น ๆ ว่า นิพพาน (ขุ.จ. (ไทย) 30/255/302)

สรุปแล้วหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตนั้นในทาง พระพุทธศาสนาไม่ได้ปิดกั้นและยังเป็นการส่งเสริมให้บุคคลรู้จักแสวงหาทรัพย์อย่างถูกต้อง โดยยึดหลักสัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) และเป็นหลักคำสอนที่เป็นกลางๆ อันเป็นไปเพื่อความสุขทั้งทางโลกียะ และโลกุตระ

แนวคิดเกี่ยวกับความสุข/พุทธธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความสุข

พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต ป.ธ. 9) (2551) ขึ้นชื่อว่า “ความสุข” ใคร ๆ ก็ปรารถนาจะมี ปรารถนาจะได้ และปรารถนาจะดำรงอยู่ในความสุขตลอดไปด้วยกันทั้งนั้น “ความสุข” มีทั้ง “ความสุขกาย” จากการได้กินอิ่ม ได้พักผ่อนนอนหลับหรือกล่าวรวมๆ ว่ามีความสุขอยู่ดีกินดี และมีสุขภาพอนามัยดี มีทั้ง “ความสุขใจ หรือ ความสบายใจ” จากการที่ได้สมหวัง หรือ การได้ตามปรารถนาพระพุทธศาสนากล่าวถึงชีวิตมนุษย์ว่า ชีวิตจะต้องประสบทั้งความสุขและความทุกข์ ดังนั้นให้มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติเพื่อลดละความทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ และแสวงหาความสุขที่แท้จริง (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553)

กล่าวโดยสรุป ความสุข คือ ความสบายกายสบายใจ เช่น ความอยู่ดีมีสุข มี 2 ประเภท คือ สุขทางกาย ได้แก่กายที่ไม่มีโรค จะต้องรักษาสุขภาพ รับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ออกกำลังกายพักผ่อนให้เพียงพอ มีความพอเพียงด้วยปัจจัยสี่ มีสัมมาอาชีวะ เรียกว่า สุขภาวะที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เรียกว่า โลกียสุข ส่วนสุขทางใจ ได้แก่ ใจที่ไม่มีความกังวล มีศีลธรรมทางจิตใจฝึกฝน

อบรมจิตให้มี สุขภาพจิตที่ดี สมรรถภาพจิตที่ดี และคุณภาพจิตที่ดี อันพร้อมเข้าสู่สภาวะความเป็นกลางของจิต เป็น อิสระจากความโลภะ โทสะ โมหะ กิเลสอาสวะ เรียกว่า โลกุตตรสุข

แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรม

ความหมายของคำว่า “พุทธธรรม” หรือ “พระธรรม” คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้า มี 84,000 พระธรรมชั้นเกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งความทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ (พุทธธรรมกับการปฏิบัติงานราชการ, 2550 อ้างถึงใน ธนภณ สมหวัง, 2543) ในขณะที่ สุภาคย์ อินทองคง (2550) คำว่า “หลักพุทธธรรม” หมายถึง หลักธรรม คำสอน ที่เชื่อกันว่า เป็นผลแห่งการค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญาของพระพุทธเจ้าที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2562 ปี และได้ชื่อว่า เป็นภูมิปัญญาโลก เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เป็นมรดกโลก ที่หาค่ามิได้พุทธธรรมเป็นหนังสือเล่มเดียวที่แสดงถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้อย่างลุ่มลึกเป็นระบบและรอบด้านที่สุดเท่าที่เคยมีในภาษาไทย (พระไพศาล วิสาโล, 2530) หลักพุทธธรรมที่สำคัญสำหรับคุณค่าของชีวิต คำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า สิ่งที่เป็นจุดหมายของการดำเนินชีวิตก็เป็นเรื่องของประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับความสุข เรียกว่า อรรถะ มี 3 ประการ ดังนี้ (สุริย์ยู ชูช่วย, 2545: 34-38)

1. ทิฏฐธัมมิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประโยชน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันที่อันเป็นวิถีนำไปสู่จุดหมาย หรือ เรียกอีกอย่างว่า “หัวใจของเศรษฐกิจ” มี 4 ประการ 1) อุฏฐานสัมปทา คือ เลี้ยงชีพด้วยความขยัน ไม่เกียจคร้าน ประกอบด้วยปัญญา 2) อารักขสัมปทา คือ รู้จักรักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ด้วยความขยันและความชอบธรรม 3) กัลยาณมิตตา คือ คบคนดีเป็นมิตร เป็นที่ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา 4) สมชีวิตา คือ การดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับอัตภาพหรือฐานะของตน (อง.อรรถ.23/54/321)

2. สัมปรายิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์เบื้องหน้าเป็นหลักประกันชีวิตในอนาคต และภพหน้าเป็นประโยชน์ที่พึงได้ในโลกนี้เช่นเดียวกัน เป็นความสุขของชีวิต ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมมี 4 ประการ 1) สัทธาสัมปทา คือ เชื่อในพระรัตนตรัย เชื่อในการทำดีได้ ทำชั่วได้ชั่ว 2) ศีลสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษาศีลด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีความประพฤติดีงาม 3) จาคะสัมปทา คือ มีความเสียสละ มีความรักความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันให้แก่ บุคคลอื่น 4) ปัญญาสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยปัญญา การใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองโดยแยบคาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น (อง อรรถ. (ไทย), 23/54/324)

3. ปรมัตถะ หมายถึง ประโยชน์สูงสุด อันหมายถึงนิพพาน คือดับกิเลสและทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงหลุดพ้นจากความทุกข์ ดับอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน ประโยชน์สูงสุดนี้ผู้ประกอบด้วยหลักอริยมรรค มืองค์ 8 อันเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติย่อมสามารถเข้าถึงความสุขอันสูงสุดนี้ได้ กล่าวคือเป็นความสุข ระดับโลกุตตระความสุข ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ โลกียสุข คือ ความสุขแบบชาวโลก และ โลกุตตระสุข คือ ความสุขเหนือชาวโลก (สุริย์ยู ชูช่วย, 2545 : 34-38)

1. โลภียสุข คือ ความสุขแบบชาวโลก ที่มีความอยาก ความปรารถนา ที่จะให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ เป็นความสุขที่พระพุทธศาสนาสอนแก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่เป็นคฤหัสถ์หรือผู้ที่ ครองเรือนมีอยู่ 4 ประการ ดังนี้ 1) อตฺถิสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์คือความภูมิใจ เอิบอ้อมใจในทรัพย์ของตน 2) โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ ที่เลี้ยงชีพ บำรุงบิดามารดา สามิภรรยา บุตร มิตร และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 3) อนนฺตสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจว่า ตนเป็นอิสระไม่มีหนี้สิน 4) อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ (อง.จตุกก. 21/62/91)

2. โลกุตตระสุข คือ ความสุขที่อยู่เหนือวิถีชาวโลก หมายถึง ความสุขอันเป็นเรื่องภายในจิตใจที่เกิดจากการปฏิบัติด้วยสติปัญญา ความสุขระดับนี้จะเข้าถึงได้ด้วยหลักอริยมรรค อันเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติของบุคคล เพื่อให้เกิดความดีสูงสุด

หลักอริยมรรค มี 8 ประการ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542 : 751) 1) สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) หมายถึง ทศนคติ ความเข้าใจ ความรู้แจ้งในอริยสัจ 4 2) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) หมายถึง การนึกคิดที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม 3) สัมมาวาจา (มีวาจาชอบ) หมายถึง การพูดด้วยถ้อยคำที่ถูกต้อง อ่อนหวาน มีสาระแก่นสาร 4) สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) หมายถึง การกระทำที่ถูกต้อง ไม่ประพฤติดิตทำนองคลองธรรม 5) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) หมายถึง การเลี้ยงชีพในทางที่ถูกต้องโดยชอบธรรม 6) สัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) หมายถึง ความเพียรพยายามที่ถูกต้องในสิ่งที่ดี 7) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) หมายถึง ความระลึกหรือการตั้งสติในทางที่ถูกต้อง 8) สัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่นชอบ) หมายถึง ความตั้งมั่นในคุณงามความดี (ที.ม.10/299/348) หลักอริยมรรค 8 นี้ เป็นหลักการปฏิบัติที่วางให้เป็นแนวทางนำไปสู่ความสุข อันเป็นความสุขสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นความสุขที่หลุดพ้นจากสังสารวัฏ คือ ไม่มีการเวียนว่าย ตายเกิดอีกต่อไป และจัดเป็นความสุขระดับโลกุตตระ เรียกว่า “นิพพาน” (สุริยัญ ชูช่วย, 2545: 34-38) ความสุขมีความสำคัญมากในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในการปฏิบัติธรรมถือว่า พุทธจริยธรรมไม่แยกต่างหากจากความสุข ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำความดีต่าง ๆ ทั่วไป ก็เรียกว่า “บุญ” มีพุทธพจน์ตรัสว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข” (ขุ.อิติ.25/200/240 : อง สดตก 23/59/90) ส่วนในการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือเจริญภาวนา ความสุขก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิบรรลุมานแล้ว ความสุขก็เป็นองค์ประกอบของฌานและสูงขึ้นไปที่สุดของ ฌานจนไปสู่ความสุขที่ ประณีตนั้น คือ “นิพพาน” และนิพพานก็เป็นความสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

หลักการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม

การดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่ได้ห้ามให้มนุษย์มีทรัพย์สิน แต่การได้ทรัพย์สินนั้นต้องประกอบด้วยคุณธรรม ไม่ไปเบียดเบียนคนอื่นหรือทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้หมดไป และยังสนับสนุน ให้ดำเนินชีวิตให้บรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของชีวิตไว้ 3 ประการคือ

1) ทิฐฐัมมิกัตถะ ประโยชน์ที่พึงได้รับในปัจจุบัน ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์สิน ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องได้มาอย่างชอบธรรม ไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ไม่กอบโกย ได้มาโดยความสามารถ

2) สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า ความงอกงามทางด้านคุณธรรม คือ มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนของคุณธรรมที่ฝังอยู่ในจิตใจของมนุษย์ เป็นคุณงามความดี เป็นคุณภาพของมนุษย์ ที่เชื่อว่าเป็นผู้มีจิตใจสูงเป็นกำไรของชีวิต เกิดมาชาติหนึ่งก็มีการพัฒนาคุณภาพของจิตให้สูงขึ้นเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดต่อไป

3) ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด เป็นสาระแท้ของชีวิต เป็นจุดหมายขั้นสุดท้าย คือ การดับกิเลส และกองทุกข์ได้ ที่เรียกว่า นิพพาน ในบั้นปลายชีวิตของมนุษย์ไม่มีอะไรที่สำคัญนอกจากความสุข สงบ เย็น ปราศจากกิเลสที่มาบังคับให้เราทำโน่นทำนี่ เป็นแก่นแท้ของชีวิตที่ทุกคนปรารถนา

ประโยชน์ที่พึงได้รับในปัจจุบัน (ทิฐฐัมมิกัตถะ) เป็นความสุขที่จำเป็นของคนที่ครองเรือนที่จะต้องมีทรัพย์สินสมบัติ มียศ มีเกียรติ มีไม้ตรี ได้มาอย่างถูกต้อง และใช้จ่ายอย่างถูกต้องตามหลักทางสายกลาง คือไม่เอนเอียงไปทางด้านวัตถุนิยม และไม่เอนเอียงไปในทางจิตนิยม คือ ไม่ทรมาณกาย เช่น พวกนักบวชในประเทศอินเดียที่ไม่นอนเสื้อผ้า ไม่ว่าหนาว ร้อน ฯลฯ ทำให้ร่างกายผอมแห้งอดข้าว อดน้ำ พวกนี้มีแนวคิดที่ว่า ถ้าตายด้วยการทรมาณกาย วิญญาณก็จะไปอยู่กับพระผู้เป็นเจ้า เพราะเป็น ผู้มีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวทรมาณกายจนกระทั่งตาย เป็นต้น

ปัจจุบันนี้ จะเป็นไปทางด้านวัตถุนิยมเป็นส่วนมาก เป็นการดำรงชีวิตเป็นแบบเสพบริโภคผลิต มาและกระตุ้นให้มนุษย์บริโภคจนเกินความจำเป็น เพื่อจะสนองตอบกับความอยาก (ตัณหา) ของเรา ยิ่งมีทรัพย์สินมากเท่าไรคิดว่าจะมีความสุขมากเท่านั้น ก็พยายามหาทรัพย์สินไม่ว่าจะได้มาโดยวิธีใดก็ตามได้มาโดยทุจริต ปล้นจี้ฉกชิงวิ่งราวขอให้ได้ทรัพย์สินมาเป็นของตนเอง มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันสิ่งเหล่านี้ เป็นทางตรงกันข้ามกับทางสายกลาง พระพุทธศาสนามีหลักธรรมเป็นจำนวนมากที่ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักแสวงหาและใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข หลักธรรมที่เป็นแก่นนำตามทางสายกลางก็คือ หลักสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ และประโยชน์ในปัจจุบัน จึงจะสำเร็จได้ด้วยทิฐฐัมมิกัตถะสังวัตตนิคธรรม 4 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก, 2547)

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน การประกอบอาชีพอันสุจริต มีความขำนาญ รู้จักให้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากเลี้ยงชีวิตในทางที่ผิด เช่น โกงเขา

หลอกลวง สอพลอ ปีบบังคับขู่เข็ญ ค้าคน ค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น มีการฝึกฝนให้มีความรู้ ความชำนาญในอาชีพของ ตนอยู่เสมอ รู้จักใช้ปัญญาในการทำมาหาเลี้ยงชีพ รู้เท่าทันสถานการณ์ ตลอดเวลา รู้จักแก้ไขปรับปรุง ในอาชีพการงานของตน

2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บโภคทรัพย์ และผลงาน อันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือ เสื่อมเสีย เป็นหลักธรรมข้อหนึ่งที่ทำให้คนจนในสังคม มีความเป็นอยู่อย่างไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินใคร

3. กัลยาณมิตรตทา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา สำเหนียก ศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

ความมีเพื่อนเป็นคนดี คือ รู้จักคบค้าสมาคมกับเพื่อนที่ดี ดังบทกลอนที่เล่าต่อ ๆ กัน ว่า “เพื่อนดีมีหนึ่งถึงจะน้อย ดีกว่าร้อยเพื่อนคิดริษยา เหมือนมีเกลือนิดหนอยน้อยราคายังมีค่ากว่า น้ำเค็ม เต็มทะเล” 4. สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิต แต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บออม การเลี้ยงชีวิตตาม สมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ คือ รู้จักเลี้ยงชีพตามกำลังทรัพย์ของตน ไม่ฝืดเคืองนัก ไม่จับจ่าย สรุ่ยสุร่าย เกินกำลังทรัพย์ที่ตนหาได้ รู้จักประหยัดอดออมไว้ ปัจจุบัน ถ้าเรา มาไตร่ตรองดูว่าสังคม แบบทุนนิยม ก็ย่อมมีการผลิตสินค้ามามากเท่าไรก็หมายถึง กำไรก็มากเท่านั้น มีการโฆษณาสินค้าทุก ฤดูกาล มีการลดแลกแจกแถมเพื่่อมอมเมาให้ประชาชนออกมาจับจ่าย ถ้ามี คนมาซื้อสินค้ามากก็ยิ่งดี มนุษย์เราพอเห็นสินค้าที่มีความโลภ อยากได้ ทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นบางครั้งไม่จำเป็น สำหรับการดำรงชีวิตก็ หามาครอบครอง บางครั้งเป็นเพราะความนิยมของสังคม เห็นคนอื่นเขามี ตนเองไม่มีก็ไม่น้อยหน้า ผล สุดท้าย ก็หามาโดยไม่คำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง

ทางแห่งความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม

ในการดำเนินชีวิตของฆราวาสนั้น มีความปรารถนาจะมีความสุขความเจริญ ตลอดถึง ความสำเร็จ ในด้านต่าง ๆ เพราะมนุษย์นั้นต้องอาศัยเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างน้อยก็ต้องอาศัยปัจจัย สี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค มีอย่างเพียงพอ จึงทำให้ตนเอง ครอบครัวยู่ อย่างเป็นสุข ย่อมทำให้สังคม ประเทศชาติมีความมั่นคง แต่ถ้าสมาชิกในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างอด อยากร้านแค้น เตือดร้อนในเรื่องการอยู่การกิน ก็อาจทำให้ครอบครัว สังคม ประเทศชาติเกิดความ อ่อนแอได้ นำไปสู่ การเป็นหนี้เป็นสิน การติดอบายมุข การเกิดอาชญากรรม ผิดศีลธรรม กฎหมาย บ้านเมือง โจรผู้ร้าย เกิดขึ้นในสังคมมากมาย การเกิดปัญหาเช่นนี้ ก็เป็นเพราะปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจ ความยากจน อันเป็นปัญหาที่สำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมนุษย์ก็ต้องดิ้นรนเพื่อหาเลี้ยงปาก เลี้ยงท้อง ทำอย่างไรจึงจะมีอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคอย่าง เพียงพอ หรือมีเงินอย่าง เพียงพอต่อความจำเป็นในการใช้ในชีวิตที่ต้องการทำอะไร จึงจะมี

สวัสดิการการกินการอยู่ หรือมีรายได้มากกว่านี้ นี่คือปัญหาของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะจุดหมาย ด้านการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น คือ การพยายามหาวัตถุสิ่งของมาบำบัต หรือสนองตอบความต้องการของ มนุษย์ อันได้แก่ การกระทำเพื่อให้ได้มาบำบัตความต้องการให้มีความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ มีความเป็นอยู่ที่มั่นคงทางด้านการเงิน เมื่อมีความสมบูรณ์ทางด้านการเงินแล้ว การจะแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านศีลธรรม จริยธรรมก็ย่อมเป็นไปได้ง่ายขึ้น ฉะนั้น ความสำเร็จของมนุษย์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทพดา ฟ้า ดิน แต่ขึ้นอยู่กับ การวางแผนชีวิตที่ดี มีความคิดที่เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ต้องกราบไหว้ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทางแห่งความสำเร็จนั้น ในทางพระพุทธศาสนา ชื่อว่า อิทธิบาท 4 (อง.จตุกก. (ไทย) 21/276/391 และ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2551), : 186-187) คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย คือ 1. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนา จะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป การงานทุกชนิดถ้าเป็นสัมมาชีพ คือ อาชีพที่สุจริต เป็นสิ่งที่ดี ต้องมีความพอใจเป็นสิ่งแรกถ้าไม่มีความพอใจ การงานนั้นสำเร็จยาก ถ้ามีความพอใจมักจะไม่ว่างนอน ร้อน ฝน เพราะใจรักในงานที่ทำ 2. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง พยายามในการทำงาน การจะทำสิ่งใดจะให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องมีความเพียรทำอย่าง สม่าเสมอ ไม่เกียจคร้านในการทำงาน ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จก็อยู่ที่นั่น นี่เป็นความจริง 3. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจ ให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป การเอาใจฝึกใฝ่ในงานที่ทำ ในทางพระพุทธศาสนาใจเป็นใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นงานใด ถ้าใจฝึกใฝ่ที่จะทำก็จะประสบความสำเร็จ เพราะใจเป็นใหญ่เป็นหัวหน้าสามารถสั่งให้ร่างกาย ภายนอกทำ ไม่ว่าจะเป็นงานเล็ก หรืองานใหญ่ 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหา เหตุผลและตรวจสอบข้อสงสัยในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น หมั่นตริตระองพิจารณางานที่ทำการสำรวจ ตรวจสอบดูงานที่ตนเองทำด้วยความพิถีพิถันนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นการประเมินดูว่างานมีความบกพร่องผิดพลาดอย่างไรมีข้อดีข้อเสียอย่างไร ถ้าผิดพลาดก็สามารถนำมาแก้ไขได้

ดังนั้น ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีข้อใดที่แนะนำให้พึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นความสำเร็จที่ได้มาจาก หยาดเหงื่อแรงงาน ไม่ใช่ได้ทรัพย์มาอย่างลอย ๆ ไม่มีที่มาที่ไป พระพุทธศาสนานั้น เป็นศาสนาที่มีเหตุ มีผล ดังหลวงพ่อบุญทาสท่านได้กล่าวไว้ว่า “เหงื่อ คือ น้ำมนต์” เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ถ้าเราทำงาน ด้วยความมุ่งมั่น มีความมุมานะ พากเพียร บากบั่น งานที่เราทำก็ย่อมประสบความสำเร็จ เป็นความภาคภูมิใจในความพยายามของเราเอง

ทางแห่งความเลื่อมในการดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิตของคนในสังคม นอกจากจะมีความขยันหาทรัพย์ การจ่ายทรัพย์ และอีกประการหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม คือ อบรมมุข อันเป็นปากทางแห่งความเสื่อม ทางแห่งความพินาศ เหตุย่อยยับแห่งโรคทรัพย์ มีอยู่ 5 อย่าง คือ (ที.ปา. (ไทย) 11/244/20)

1. ติดสุราและของมีนเมา มีโทษ 5 อย่าง คือ 1) ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 4) เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง 5) ทำให้ไม่รู้จักอาย 6) ทอนกำลังปัญญา (ที.ปา (ไทย) 11/2557-248/202-203).

2. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ 5 อย่าง คือ 1) ชื่อว่าไม่รักษาตัว 2) ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย 3) ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์ 4) เป็นที่ระแวงสงสัย 5) เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือขำลือ 6) เป็นทางมา ของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก (ที.ปา. (ไทย) 1/244/20)

3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสียเพราะใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณี คือ 1) รำที่ไหนไปที่นั้น 2-6) ขับร้อง ดนตรี เสงภา เพลง เกิดเทิงที่ไหนไปที่นั้น (ที.ปา. (ไทย) 11/250/203-20)

4. ติดการพนัน มีโทษ 5 อย่าง คือ 1) เมื่อชนะย่อมก่อเวร 2) เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไป 3) ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ 4) เข้าที่ประชุม เขาไม่เชื่อถ้อยคำ 5) เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง 6) ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว (ที.ปา. (ไทย) 11/251/204).

5. คบคนชั่ว มีโทษ โดยนำไปกลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง 5 ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปกลายเป็น 1) นักการพนัน 2) นักเลงหญิง 3) นักเลงเหล้า 4) นักหลงของปลอม 5) นักหลอกลวง 6) นักเลงหัวไม้ (ที.ปา. (ไทย) 11/252/204-205).

5. เกียจคร้านการทำงาน มีโทษ โดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผิตเพี้ยนไม่ทำงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า 1-6) หนาวนัก-ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้านัก-หิวนัก-อิมนัก แล้วไม่ทำงาน (ที.ปา. (ไทย) 11/253/205).

ดังนั้น หากบุคคลใดมี การดื่มน้ำเมา หรือยาเสพติดทุกชนิด ย่อมนำมาซึ่งความเสื่อม เพราะการดื่มน้ำเมา ย่อมทำให้เป็นการทำร้ายตนเอง ครอบครวั เป็นสาเหตุของการเกิดโรคต่าง ๆ ในแต่ละปีรัฐบาลจะเสียงบประมาณเป็น จำนวนมากในการจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ ยา และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคนที่ดื่ม เสพสิ่งเสพติด และทำให้สังคมเกิดปัญหาตามมาหลายอย่าง การเที่ยวกลางคืน เป็นทางแห่งการเสื่อมเสียข้อที่สอง เพราะคนที่เที่ยวกลางคืนชื่อว่า ไม่รักลูกรักเมียของตน เป็นที่ติฉินนินทาของคนอื่น ทำให้เสียทั้งทรัพย์ และสุขภาพของตนเอง ทำให้ครอบครัวต้องวิตกกังวล คอยการกลับมาของตน เป็นการสร้างภาระให้ กับครอบครัว การดูมหรสพ เป็นทางแห่งความเสื่อมอีกทางหนึ่ง เพราะการดูไม่ว่าจะเป็นการละเล่น ต่าง ๆ เป็นการเสียทรัพย์ ทำให้เสียสุขภาพ และเป็นอันตรายแก่ตนเองเพราะการไปอยู่ท่ามกลาง กลุ่มชนเป็นจำนวนมาก เสียเวลาในการทำงาน มีงาน

มหรสพที่ไหนก็จะไปที่นั่น การเล่นการพนัน เป็นการมอมเมา ลุ่มหลง ทำให้คนในสังคมคอยแต่ไขควาสนาฝากไว้กับการพนัน ไม่ทำงาน และยังเป็นสาเหตุ ของการทะเลาะวิวาท เพราะกลโกง ต่างคนต่างมีความอยาก (ตัณหา) อยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง การคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นทางฉิบหายอีกทางหนึ่ง เพราะจะพาเราไปสู่ทาง เสื่อมเสีย พาไปดื่มสุรา ยาเสพติด พาไปในทางที่ไม่ดี ทำให้ทรัพย์สินหมดไปโดยไม่รู้ตัว ความเกียจคร้าน เป็นศัตรูของความเจริญ เพราะคนส่วนใหญ่มีความเกียจคร้านเป็นต้นทุนอยู่แล้ว ถ้าเราไม่ชนะ ความเกียจคร้านแล้ว ความจนก็ไม่สามารถแก้ไขได้

การเว้นอบายมุขเป็นอีกทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาคาความเสื่อมย่อนำมาซึ่งความสุขได้ เพราะที่ผ่านมาไม่ว่ารัฐบาลไหน ก็ไม่สามารถจะปราบปรามอบายมุข เช่น สุรา ปัจจุบันเป็นปัญหามากสำหรับประชากรส่วนใหญ่ของ ประเทศ เป็นการลุ่มหลงมัวเมา เริ่มตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ก็ยังดื่มสุรา ไม่ว่าประเพณีไหน ดื่มกันเป็นเรื่องปกติ ไม่เห็นโทษภัยของสุราแม้แต่น้อย นี่อาจเป็นเพราะกรรมของสังคมก็เป็นได้ จะมีบางคนเท่านั้นที่ไม่ดื่ม สาเหตุที่ไม่ดื่มเพราะหม่อมห้าม ถ้าขึ้นดื่มเข้าไปก็จะตาย เพราะเป็นโรคตับแข็ง ฯลฯ นี่คือ ข้อเท็จจริงที่ ปรากฏขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน

ความสุขตามหลักพุทธธรรม ทั้งโลกียและโลกุตระ (สามีสสุขและนิรามิสสุข)

กล่าวให้เข้าใจโดยง่าย สามีสสุข นั้นเป็นความสุขทางโลกที่ไม่จีรังยั่งยืน ส่วนนิรามิสสุขนั้นคือความสุขทางธรรม เป็นความสุขที่เกิดจากความสงบภายในใจ “สามีสสุข” คือความสุขที่อิงอาศัย คือความสุขที่อาศัยกามคุณ อันเกิดจากการได้พบเห็น ได้ยินได้ฟังได้กลิ่น ได้รส และได้สัมผัส รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสทางกายที่น่าเพลิดเพลิน น่ายินดีพอใจ สุขที่อิงอาศัยนี้ย่อมเป็นเหตุให้เกิดกิเลส ตัณหา ก่อให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนได้อีก เพราะเมื่อได้มาก็ต้องระวัง รักษา ยึดติด หวง แหวง ผูกพัน กลัวสูญหาย ถ้าไม่ได้มาหรือถูกขัดขวาง ก็ขัดเคืองไม่พอใจ จึงเป็นความสุขที่ไม่เที่ยงแท้ถาวร เพราะเป็นความสุขที่ยังมีโอกาสกลับเป็นทุกข์ได้อีก หรือที่เรียกว่า ความสุขของคฤหัสถ์ คิริสุข หรือกามโภคีสสุข 4 (อง.จตุกก.อ. (บาลี) 2/15/293, อง.ฉกก.อ. (บาลี) /45/126) สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือน ควรมี ความสุขของคฤหัสถ์ เป็นความสุขทางโลกีย เป็นความสุขของผู้ครองเรือน หากได้ทรัพย์สินมาโดย สุจริต ไม่คด ไม่โกง สุขของคฤหัสถ์ 4 ประการได้แก่ 1. อัตติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มและอุ่นใจว่า ตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม 2. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มและอุ่นใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์สิน ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์ 3. อนณสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มอุ่นใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สิน ติดค้างใคร 4. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ

คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ดิเตือนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ บรรดาสุข 4 อย่างนี้ อนุวัชสุข มีค่ามากที่สุด

การที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจนนั้น เป็นการแก้ไขตรงปลายเหตุไม่ใช่แนวทาง ที่ดีที่สุดทางที่ดีนั้น ควรจะมีการป้องกัน สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง รู้จักคำว่า พอเพียง ไม่โลภมาก (ตัณหา) ผู้ที่จะตั้งเนื้อตั้งตัวเป็นคนพออยู่พอกินได้นั้น ต้องมาจากพื้นฐานด้านความคิดของตนเองก่อน หรือปัญญาที่อยู่ด้านในก่อน รู้จักการวางแผนชีวิตตลอดเวลา ผู้ที่มีปัญหาย่อมเอาตัวรอดทุกสถานการณ์ “ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้” อยู่ที่ไหนก็ไม่อดอยาก รู้จักใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส หลักพุทธธรรมถ้าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตามมีความมั่นคงของชีวิต เพราะพระพุทธศาสนานั้น ทั้งภาคทฤษฎีและนำไปปฏิบัติ ถ้าเปรียบเหมือนยารักษาโรคก็มีหลายชนิด มีมากถึง 84,000 ชนิด ขึ้นอยู่กับโรค ความยากจนก็เป็น อีกโรคหนึ่งที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาสังคม ดังนั้น ผู้ที่จะกินยาก็ต้องศึกษาสรรพคุณของยา เห็นประโยชน์ ของยา แล้วปฏิบัติตามหมอสั่งเท่านั้น เพื่อให้เกิดผลดีแก่การรักษาโรค

ถ้าแก้ไขปัญหด้วยการเสพลิงเสพลิด ต้มสุรา คบเพื่อนชั่ว เล่นการพนัน ฯลฯ ยิ่งแก้ไขยิ่งมี ปัญหาเพิ่มขึ้น เหมือนเอาน้ำที่สกปรกมาอาบ เพื่อทำความสะอาดร่างกายก็ยิ่งทำให้เปรอะเปื้อนยิ่งขึ้น เป็นวิธีการที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ปัญหาความยากจน การตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้ เป็นเพราะเรามองข้าม หลักธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นหลุมปากคอก ยิ่งในสังคมไทยตามชนบทซึ่งมีค่านิยมที่ไม่ดี จักงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการบวช การแต่งงาน การทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ การทอดผ้าป่า ฯลฯ จึงเสนอขั้นตอนของการแก้ไขปัญหามานพุต เพื่อเป็นทางหนึ่งที่ทำให้พิจารณาในการแก้ไข ป้องกัน และเป็น การปลูกจิตสำนึกให้เป็นบุคคลที่มีความคิดแบบสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้อง ไม่หลงทางในการดำเนินชีวิต เชื่อได้ว่าหลักธรรมสามารถแก้ไขปัญหามานพุต ความยากจน สามารถทำให้ทุกคนร่ำรวยทั้งทรัพย์สินและโภคทรัพย์มากที่สุด

ส่วน “นิรามิสสุข” เป็นความสุขที่ไม่อิงอาภิส คือเป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยภายนอก จึงไม่มีเหตุปัจจัย ให้เกิดกิเลส ตัณหา เป็นความสุขภายในที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอกมาสนองความอยาก จึงเป็นความสุขที่แท้จริงเป็นภาวะสุขที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆตามมา และยังช่วยขจัดปัญหาต่างๆ ที่จะเป็นเหตุหนุนนำให้กระทำความชั่วหรือ ให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนได้อีก ความสุขอันเกิดแต่ความสงบจากกรรมชั่ว หรือสงบจากกิเลส ตัณหาเช่นนี้ย่อมเป็นความสุขที่เที่ยงแท้ถาวร คือเป็นความสุขที่ไม่มีเหตุปัจจัย ให้กลับเป็นทุกข์ได้อีก เนื่องจากวิธีที่จะทำให้มีความสุขของคนทั่วไปนั้น มักจะสร้างความทุกข์ขึ้นมาก่อน แล้วจึงหาทางให้ทุกข์นั้นดับลง เมื่อความทุกข์นั้นดับลง คนเรารู้สึกว่ามีความสุข โดยความทุกข์ที่คนสร้างมานั้นสาเหตุมาจากความหวัง ความปรารถนา หรือเรียกให้เข้าใจง่าย คือเกิดจากความอยากทั้งสิ้น การที่ได้สมความปรารถนาหรือสมความอยากนั้นจริงๆแล้วไม่ใช่ความสุข เพราะไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง แต่เนื่องจากคนเรายังไม่เข้าใจความหมายของความสุขที่

แท้จริง จึงเรียกการที่ได้สมปรารถนานั้นว่าความสุข เช่น เมื่ออยากได้สิ่งของอะไรบางอย่าง จึงทำงานอดออมเก็บเงิน เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น เมื่อได้มาแล้วก็รู้สึกมีความสุข สิ่งนี้คือสามีสสุขเป็นความสุขที่เกิดจากการดับความอยากได้ของสิ่งนั้น เป็นความสุขที่มีเงื่อนไข แต่หากจะเป็นความสุขที่แท้จริง คือการสงบของความอยากได้เมื่อรู้สึกว่ายากได้ก็ดับลง เมื่อพ้นจากความอยาก ก็เป็นเรื่องง่ายที่จะมีความสุข หากไม่มีความอยากตั้งแต่ต้น ก็มีความสุขอยู่เองเรียบร้อยแล้ว สิ่งนี้เรียกว่า นิรามีสสุข ที่สำคัญเป็นฌานสุข คือ ความสุขเกิดจากการภาวนา มีความลึกซึ้งทางจิตเพิ่มขึ้นเป็นความสุขของคนที่มีจิต เช่น การปฏิบัติสมาธิแล้วเกิดความตมต์ าลึกซึ้ง วิธีการสร้างความสุขก็คือ การฝึกสมาธิภาวนา วิปัสสนากรรมฐานและเป็นวิมุตติสุข คือ ความสุขเกิดจากจิตหลุดพ้นสิ้นเชิงจากพันธนาการของกิเลสทั้งปวง วิธีการสร้างความสุขก็ คือ การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้จิตรู้เท่าทันความเป็นจริง มีจิตที่หลุดพ้น เป็นอิสระจากกิเลสอย่างถาวรอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรมในทางพุทธศาสนา (อจฺจรวรรณ กนฺจนะ, 2564 บทควมวิชาการ)

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิต โดยการเรียนรู้หลักธรรมอย่างแท้จริง และนำไปปฏิบัติ เริ่มจากการใช้หลักธรรมที่เกี่ยวกับการแสวงหาทรัพย์อย่างถูกต้องชอบธรรมด้วยความขยัน อดทน และใช้จ่ายทรัพย์ให้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ให้ กับตนเอง ครอบครัว เพื่อนรอบข้าง ตลอดจนมิตรสหาย ตามความเหมาะสม และสิ่งสำคัญ ควรเว้นใน สิ่งที่เป็นอบายมุข ซึ่งเป็นทางเสื่อม เป็นต้นเหตุในการนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตได้ คนเรามีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน พบปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกัน อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน รวมถึงมีเป้าหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน จึงขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าจะน้อมนำเอาหลักพุทธธรรมใด มาเป็นเครื่องนำทาง ให้ชีวิตพบความสุขความเจริญ ผ่านพ้นปัญหา หรือบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ชีวิตเป็น สิ่งที่มีค่าที่สุด แต่ละคนมีโอกาสได้มาเพียงครั้งเดียว เพื่อให้ชีวิตมีความสุขตามที่ใจปรารถนา การดำเนินชีวิต จึงต้องพึงระมัดระวัง เมื่อใดที่มีความทุกข์มากระทบจิตใจ มีเพียงตนเองที่สามารถเลือกได้ว่าจะยอมให้ความทุกข์นั้นมีอิทธิพลกับชีวิตของมากน้อยเพียงไหน รวมถึงเลือกได้ว่าจะตอบสนองกับความทุกข์นั้นอย่างไรหลายคนมักตกอยู่ในภาวะดังกล่าวแบบจำยอม บางคนอาจพยายามหาทางออกจากภวณั้น แต่ก็รู้สึกเหมือนไม่มีทางออก บางคนอาจมองความทุกข์นั้นว่า จะให้เกิดประโยชน์อย่างไร ทั้งหมดนี้เราเลือกได้ก็ต่อเมื่อมีสติและปัญญา ต้องมีการฝึกฝน มีการเฝ้ามอง ตรึกตรอง ใคร่ครวญอย่างจริงจัง บางครั้งต้องใช้เวลาเป็นเดือนเป็นปีหรือตลอดไป และพึงระลึกไว้ว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีอันเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงล้วนมีอันดับไปเป็นธรรมดา” ตรงกับภาษาบาลีคือ “ยังกิญจิสมุททะยธัมมัง สัพพันตัง นิโรธธัมมันติ”

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). **พุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). **ธรรมานุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธานุศาสน์แห่งชาติ.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). “รู้สติ” วิธีแห่งความสุขในสังคมที่คิดต่าง. **นิตยสารหญิงไทย**. 833(35).
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ. (2553). **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**. กรุงเทพฯ: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พระครูธรรมธร (ครรชิต คุณวโร). (2556). การพัฒนาความสุขในพุทธธรรม. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 15(1), 91.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). **ความสุขสามระดับ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาบาลี**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุริยัญ ชูช่วย. (2545). การแสวงหาความสุขและคุณค่าของชีวิต กรณีศึกษาทัศนคติกลุ่มคนต่างวัยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** พิมพ์ครั้งที่ 12. พ.ศ. 2546, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=172, [วันที่ 9 กันยายน 2564]
- อัจฉรวรรณ กันจินะ. (2564). **ความสุขในพระพุทธศาสนา**. โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ จังหวัดเชียงใหม่. บทความวิชาการ